

מסכת עירובין פרק א'.

משנה	א'	
"מבוי" היינו כניסת הרחוב [על שם זה קרוי הרחוב מבוי] ומיירי במבוי שאינו רה"ר, כגון שרחב ט"ז אמה, וסגור משלשת צדדיו, ופתוח בצד הרביעי לרה"ר, או מפולש ואינו רחב ט"ז אמה, דמן התורה מותר לטלטל במבוי זה, ומהלכה למשה מסיני [עיין רע"ב שכתב "מדרבנן" ובת"י"ט משנה ב' ביאר דכוונתו להללמ"ס] הצריכו לעשות תיקון של לחי או קורה [המפורשים במשנה ב'] בפתח המבוי כדי שלא יבוא לטלטל ברה"ר עצמו.	-	"מבוי"
"שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה "	-	קאי על תיקון המבוי, שהניח את הקורה למעלה מעשרים אמה .
"מעט"	-	ימעט את חלל הפתח או על ידי שיווריד את הקורה למטה מעשרים, או שיגביה את הקרקע שמתחת לקורה, ת"ק סובר דתיקון הקורה הוא משום "היכר" [היינו שניכר שסוגר את הצד הרביעי, ולא יבוא לטלטל ברה"ר].
"רבי יהודה אומר אינו צריך"	-	ר' יהודה ס"ל דאין צריך למעט את החלל, ואף למעלה מכ' אמה כשר, דר"י ס"ל דקורה משום מחיצה, דאמרינן פי תקרה יורד וסותם [מהללמ"ס] וא"כ אף למעלה מכ' אמה אומרים דפי תקרה יורד וסותם [אכן לת"ק דאינו מדין מחיצה לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם].
"והרחב מעשר אמות ימעט"	-	אם פתח הרחוב רחב יותר מעשר אמות, דאין לזה שם פתח אלא פירצה, צריך למעט את החלל, ואף שיש כאן קורה אין כאן היכר. ולפי שיטת ר' יהודה דאמרינן פי תקרה יורד וסותם, אף אם רחב מעשר אין צריך למעט, דאין כאן פירצה.
"ואם יש לו צורת הפתח אעפ"י שהוא רחב מעשר אמות אין צריך למעט"	-	אם יש לחלל הפתח צורה של פתח, דהיינו שהניח קנה מכאן וקנה מכאן גבוהים עשרה טפחים וקנה על גביהן, אפילו שהחלל יותר מעשר אמות אין צריך למעט את החלל, דעל ידי צורת הפתח יש לזה שם פתח, אף ברחב מעשר אמות [אף דברישא נמי מניח קורה, אין

מוכרח שיהיה לזה צורת הפתח, כגון שהניח על שני כתלים ולא על קנים].

משנה

– כיצד מכשירים ומכניסם מבוי הפתוח לרה"ר שיהיה מותר לטלטל בו.

ב'

- "ב"ש אומרים לחי וקורה"
- ל"ב"ש צריך שני דברים "לחי" קורה שמעמידים בחלל הפתח "קורה" שמשכיבים על חלל הפתח. דב"ש ס"ל דמה"ת צריך ד' מחיצות שלימות, ובא הלל"מ"ס להקל דסגי בלחי וקורה.
- "וב"ה אומרים לחי או קורה"
- ל"ב"ה סגי או בלחי או בקורה, דב"ה ס"ל דמה"ת ג' מחיצות שלימות בעינן, ואתא הלל"מ"ס דצריך להוסיף משהו ביצד הרביעי, וסגי או בלחי או בקורה. אלא שיש חילוק בין הלחי לקורה, דלחי משום מחיצה, וקורה משום היכר.
- "ר' אליעזר אומר לחין"
- ר"א ס"ל כב"ש דצריך שני דברים להתיר את המבוי, אלא שמיקל שאין צריך דווקא לחי וקורה, אלא אפשר להתיר על ידי שני לחיים [מאירי].
- "משום ר' ישמעאל אומר תלמיד אחד של ר' ישמעאל ושמו רבי מאיר אמר לפני ר' עקיבא בשם ר' ישמעאל."
- לפני ר' עקיבא
- "לא נחלקו ב"ש וב"ה על מבוי שהוא פחות מד"א שהוא נתר או בלחי או בקורה"
- על מבוי שפתחה פחות מארבע אמות בין לב"ש ובין לב"ה הוא נותר [= גחיה מותר] לטלטל בו או בלחי או בקורה.
- "על מה נחלקו על רחב מארבע אמות ועד עשר שב"ש אומרים לחי וקורה וב"ה אומרים או לחי או קורה"
- מחלוקתם של ב"ש וב"ה הוא על מבוי שפתחה רחב מארבע אמות ועד עשר [אבל יותר מעשר הוא פירצה וצריך צורת הפתח].
- "אמר ר' עקיבא על זה ועל זה נחלקו"
- ר"ע סובר דב"ש וב"ה נחלקו בין על פחות מארבע אמות ובין על יותר מארבע אמות.

- משנה ג'** – "הקורה שאמרו רחבה כדי לקבל אריח"
- תיקון המבוי על ידי קורה שנאמרה במשנה ב' צריך שתהא רחבה כדי שיוכלו להניח עליה אריח, הך תנא סובר שקורה משום היכר, והיינו שניכר שסוגר את הצד הרביעי, ולכן צריך שתהא רחבה שיחא ראוי לבנות עליו, שיחא נראה שלקביעות הונחה שם, כאילו רצו לבנות עליה.
- משנה ד'** – "ואריח חצי לבנה של שלשה טפחים"
- מהו אריח ומהו גודלה? חצי לבנה של שלשה טפחים. "לבנה" עשויה מטיט שייבשו אותה ושרפוה באש, וגודלה שלשה על שלשה טפחים, וכשחוצים אותה לשניים, כל חלק הוא טפח ומחצה על שלשה טפחים [דבאורך הוא לא פחת רק ברוחב] נמצא אריח גודלה טפח ומחצה על שלשה טפחים.
- "דיה לקורה שתהא רחבה טפח כדי לקבל אריח לרוחבו"
- מסיימת המשנה דאף שאמרנו שהקורה רחבה כדי לקבל אריח, והלא אריח רחבה טפח ומחצה, לפי"ז יצטרכו קורה ברוחב טפח ומחצה, זה אינו, אלא די ומספיק שהקורה תהיה רחבה טפח, ומניחים את האריח לרוחבו, ויוצא שהאריח בולט מהקורה מכל צד רבע טפח.
- "רחבה כדי לקבל אריח ובריאה כדי לקבל אריח"
- המשנה מוסיפה דלא רק שהקורה צריכה להיות רחבה לקבל אריח, אלא אף חזקה [=בריאה] לקבל אריח שלא תשבר מכובד האריח, וזהו לשיטת ת"ק [משנה א'] דקורה משום היכר, שיחא ניכר שהיא מונח שם לקביעות, ושראוי לבנות עליו.
- "רבי יהודה אומר רחבה אעפ"י שאין בריאה"
- ר' יהודה לשיטתו ממשנה א' דקורה משום פי תקרה, ממילא אין צריך שתהא חזקה, דבכל מקום אומרים פי תקרה, אמנם אף לר"י בעינן שתהא רחבה.
- משנה ה'** – "היתה של קשאן של קנים רואין אותה כאילו היא של מתכת"
- זהו מדברי ר' יהודה דאף שהקורה היתה של קשאן וקנים ואינה חזקה להחזיק לבנה, כשרה, דלר' יהודה אי"צ שתהא חזקה, ורואין אותה כאילו היא מתכת חזקה שוודאי כשרה.
- "עקומה רואין אותה כאילו שהיא פשוטה"
- אם הקורה היתה עקומה ואין יכולין להניח עליה לבנה, רואין את הקורה כאילו היא ישראל (=פשוטה) דאין צריך שיחא ראוי להניח עליו לבנה.
- "עגלה רואין אותה כאילו היא מרבעת"
- אם הקורה היתה עגולה ואין יכולין להניח עליה לבנה, רואין את הקורה כאילו היא מרובעת, דאין צריך שיחא ראוי להניח עליה לבנה.

- השתא מפרשת המשנה איך אפשר לדעת בדבר עגול אם יש ברוחבו טפח [דהלא אף ר' יהודה קאמר דצריך שתהא רחבה טפח במשנה ד'] שצריך למדוד את הקיפה של הקורה, על ידי שמסובבים אותו בחוט, דאם יש בהיקף שלשה טפחים בידוע שיש בה רוחב טפח [ולמדים זאת מים של שלמה, שהיה עגול, והיה בו רוחב עשר אמה, וחוט שלושים אמה סובב אותו] וכתבו התוס' דלפי חכמי המידות אין החשבון מדויקדק בעמצום, אלא היקף של שלשה טפחים יש ברחבו טפח ושביעית טפח, אלא שלחומרא לא דק].
- בדין לחיין שלמדנו במשנה ב' [לב"ש זלב"ה לחי אחד, ולר' אליעזר שני לחיים] שיעור גובה הלחי עשרה טפחים כדין כל מחיצה – דלחי משום מחיצה, אבל רוחבו ועוביו של הלחי סגי בכל שהוא.
- ר' יוסי סובר דאף ברחבו צריך שיעור חשוב, והיינו שלשה טפחים, אמנם בעובי סגי בכל שהוא.
- בכל דבר עושין לחי, ואף בדבר שיש בו רוח חיים, וכגון בהמה שקשרוה בחבלים שאינה יכולה לברוח ולא לשכב, ולא חיישין שתמות באמצע השבת ותתכווץ ולא יהיה בה גובה עשרה טפחים, דמיתה לא שכיח.
- דר' יוסי חייש שתמות ותתכווץ, ולא ישים לב [אמנם אף לר' יוסי מחיצה של בעלי חיים הוי מחיצה, ואם עשו מחיצה בבהמה הוי מחיצה].
- "גולל" היינו כיסוי הקבר, ויש לדעת דבהמה אינה מקבלת טומאה, וכאן כיון שעשאה כיסוי לקבר מטמאה מדין גולל, דאם נגע בה אדם וכלים נטמא כאוהל המת, ומטמא טומאת שבעה, ואף לאחר שניטלה משם הבהמה, ממשיכה לטמאות, דיש עליה שם גולל. [כ"כ הרע"ב, אכן המאירי כתב דלאחר שניטלה משם שוב אינה מטמאה ככל בהמה].
- ר' מאיר סובר דמחיצה העומדת ברוח חיים אין לה שם מחיצה, ואינו מטמא משום גולל [ולר' מאיר אם יעשה לחי עם בעל חי לא הוי מחיצה].
- כותבין על בעלי חיים גט כריתות לאשה.
- "כל שיש בהקיפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח"
- "לחיין שאמרו גבהן עשרה טפחים ורחבן ועוביין כל שהוא"
- "ר' יוסי אומר רחבן שלוש טפחים"
- "בכל עושין לחיין אפילו בדבר שיש בו רוח חיים"
- "ור' יוסי אוסר"
- "ומטמא משום גולל"
- "ור' מאיר מטהר"
- "וכותבין עליו גיטי נשים"

- "זר' יוסי הגלילי פוסל" – דכתיב "וכתב לזה ספר" לומדים שיצריך שיהיה דוגמת ספר שאין בו רוח חיים [ורבנן דורשים אחרת את הפסוק, עיין ברע"ב].
- "שיירא שחנתה בבקעה" – "שיירא" היינו חבורה של לפחות שלשה אנשים ההולכים יחד במדבר, וקאמר התנא דהשיירא חנתה בערב שבת בבקעה שאינה מוקפת בגדר.
- "הקיפוז בכלי בהמה מטלטלין בתוכה" – וחקיפו בערב שבת את מקום חנייתם בכלי בהמה כמו באוכף ומרדעת, מטלטלין בתוכה, דמחיצה של כלים הוי מחיצה.
- "זבלבד שיחא גדר גבוה עשרה טפחים ולא יהיו פריצות יתרות על הבנין" – צריך את כל התנאים של המחיצה, שיהיה גבוה עשרה טפחים, ומותר שיחיה פריצה בין אוכף לאוכף, ובין מרדעת למרדעת, אבל אם יחברו את כל הפריצות שלא יהיה יותר מהאוכפין והמרדעות, דאסור שיחיה הפרוץ יותר על העומד.
- "כל פריצה שהיא כעשר אמות מותרת מפני שהיא כפתח, יתר מכאן אסור" – זאף שמותר שיחיה פריצות, אסור שיחיה במקום אחד פריצה גדולה מעשר אמות, דאנשים לא רגילים לעשות פתח יותר מעשר אמות, ואין לזה שם פתח אלא פריצה, [ואם יש לזה צורת הפתח, אף יותר מעשר אמות הוי פתח].
- "מקיפין שלשה חבלים זה למעלה מזה" – שיירא שחנתה בבקעה, שהיא כרמלית, זאסור לטלטל שם, ואין להם במה לעשות מחיצה שלמה והיינו שעשויה שתי וערב, התירו להם לעשות מחיצה של ערב בלבד להקיף את המקום בחבלים.
- "זבלבד שלא יהא בין חבל לחבירו שלשה טפחים" – דאף שהפרוץ כאן מרובה על העומד, מ"מ יש דין "לבוד" והיינו שמחבל עד הקרקע יש פחות משלשה טפחים, ונחשב כולו סגור מדין לבוד [שהוא הללמ"ס] וכן בין חבל לחבל יש פחות משלשה טפחים דאמרינן לבוד, כאילו שסגור שם.
- "שיעור חבלים ועזובין יתר על טפח כדי שיחא הכל עשרה טפחים" – כגון שמחקרקע ועד החבל הראשון יש משהו פחות משלשה טפחים, וכן בין החבל הראשון לשני, וכן בין החבל השני לשלישי, הרי תשעה טפחים פחות שלשה משהו, לכן צריך שיחיה עובי שלשת החבלים יותר מטפח להשלים עשרה טפחים.
- "מקיפין בקנים זבלבד שלא יהא בין קנה לחבירו שלשה טפחים" – כמו כן התירו לעשות מחיצה של שתי בלבד, להקיף את המקום בקנים, ושלא יהיה חלל בין קנה לחבירו שלשה טפחים, דאז אומרים "לבוד" ונחשב כאילו כולו סגור.
- "בשיירא דברו דברי" – ר' יהודה סובר דכל הקולות הללו שהתירו לטלטל במחיצה של שתי

- בלבד הוא רק בשיירא של שלשה אנשים החולכים בדרך.
- ר' יהודה
- "וחכמים אומרים לא דברו בשיירא אלא בהוזה"
- חכמים חולקים על ר' יהודה דאין צריך דווקא חבורה של שלשה אנשים, ואף באיש אחד בלבד הקילו, ואף שחכמים אמרו "שיירא" לאו דווקא אלא שדיברו במצוי – שבדרך כלל בדרך חולכים בחבורה, אמנם אף לחכמים התירו רק להולך במדבר.
- ר' יוסי ב"ר יהודה חולק על אביו ר' יהודה וסובר דאף לשיירא ההולכת בדרך לא הקלו וצריך מחיצות שלמות של שתי וערב.
- "כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה דברי ר' יוסי ב"ר יהודה"
- הנך חכמים מקילים יותר מכולם, וסוברים דהתירו אף שתי לבד או ערב לבד, ואף למי שנמצא בישוב ואינו בדרך.
- "וחכמים אומרים אחד משני דברים"
- "מחנה" היינו חיילים היוצאים למלחמה, וארבעה דברים פטרו אותם.
- "ארבעה דברים פטרו במחנה"
- "מבואין עצים מכל מקום"
- מותר לקחת עצים שמוצאים בדרך, ואף שניכר שיש להם בעלים, כגון שהם בחבילות, ואינם חוששים משום גזל, דבי"ד הפקירו את זה והפקר בי"ד הפקר.
- "ופטורים מרחיצת ידים"
- זלא חייבים ליטול ידים לפני הסעודה [אבל מים אחרונים שלאחר הסעודה לא פטרום דהנטילה הוא משום סכנה דהיה להם מלח סדומית שמסמא את העיניים.
- "ומדמאי"
- אם קנו פירות מעמי הארץ, ולא מצוי להם אוכל אחר, מותרים לאכול בלא לעשר.
- "ומלערב"
- אין צריכים לערב עירובי חצירות, ומותרים לטלטל מאהל לאהל בלא עירוב [ודווקא עירובי חצירות פטרום דאין לזה סמך מן התורה אבל עירובי תחומין חייבים, כיוון שיש לזה סמך מן התורה לא פטרום].